

**แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4**
**Guidelines for Developing Innovative Leadership of School Administrators
Under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 4**

มนตรี ศรีทะล็บ¹ และ อาคม อึ้งพวง²

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1,2}

Montri Sritalab¹ and Arkom Eungpuang²

Northeastern University^{1,2}

Corresponding Author, Email: Sritalab.jo@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 333 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีกลยุทธ์นวัตกรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม สำหรับความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่าเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

* ได้รับบทความ: 27 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 9 ธันวาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2568

ได้แก่ ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ด้านการมีความกล้าเสี่ยง ต่อนวัตกรรม ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และด้านการมีกลยุทธ์นวัตกรรม และ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย การเสริมสร้างความเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม การบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ และการกำหนดกลยุทธ์นวัตกรรมโดยการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม; การพัฒนา; ผู้บริหารสถานศึกษา; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) examine the current conditions, desirable conditions, and priority needs for developing innovative leadership among school administrators, and 2) propose guidelines for developing innovative leadership of school administrators under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 4. A mixed-methods research design was employed, consisting of two phases. Phase 1 was a quantitative study. The sample consisted of 333 school administrators and teachers. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.80. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. Phase 2 was a qualitative study. The target group comprised five school principals selected through purposive sampling. A semi-structured interview was used as the research instrument. Data were analyzed using content analysis, median, and interquartile range.

The findings revealed that:

1) the overall current level of innovative leadership among school administrators was at a moderate level. The dimension with the highest mean score was innovative strategy, while transformational leadership had the lowest mean score. The overall desirable condition was at a high level, with innovative vision ranking highest and innovative creativity ranking lowest. The priority needs for development, ranked from highest to lowest, were transformational leadership, innovative vision, risk-taking in innovation, innovative creativity, and innovative strategy

2) the guidelines for developing innovative leadership among school administrators focused on enhancing transformational leadership, strengthening innovative vision, promoting innovative creativity, managing innovation-related risks systematically, and formulating innovative strategies through the integration of information and communication technology and stakeholder participation to improve sustainable school management effectiveness.

Keywords: Innovative Leadership; Development; School Administrators;

Primary Educational Service Area

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและก้าวกระโดด ส่งผลให้องค์การทางการศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาการบริหารงานด้านต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สะดวก และรวดเร็วยิ่งขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา ตลอดจนการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งนวัตกรรมถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารการศึกษา เนื่องจากสามารถช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 สนองต่อความต้องการกำลังคนในยุค 4.0 เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษา และการใช้จ่ายงบประมาณ ตลอดจนช่วยยกระดับคุณภาพและโอกาสทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 อ้างถึงใน ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2561)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียนไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม เนื่องจากสามารถส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษาและแนวทางการดำเนินงานใหม่ ๆ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนที่ใช้นวัตกรรมช่วยสนับสนุนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนยุคใหม่ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริมให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่หรือนวัตกรรมใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (พยัต วุฒิรงค์, 2555)

ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารและการจัดการศึกษารวมถึงการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะสามารถโน้มน้าว จูงใจ และกระตุ้นให้บุคลากรเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงาน คิดค้นแนวทางวิธีการ หรือรูปแบบนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและสถานศึกษา

รวมถึงการสร้างบริบทเชิงนวัตกรรมเพื่อเพิ่มคุณค่าและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา (กุลชลี จงเจริญ , 2562)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความจำเป็นในการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในบริบทปัจจุบัน และนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จากสถานศึกษาจำนวน 175 แห่ง รวมทั้งสิ้น 1,985 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2564) กลุ่มตัวอย่างกำหนดขนาดโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้จำนวน 333 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามตำแหน่งหน้าที่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ลักษณะเป็นแบบมาตรฐานค่า (Rating Scale)

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม และเสนอร่างแบบสอบถามต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา

2. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 จากนั้นปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะ

3. ทดลองใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ณ โรงเรียนบ้านห้วยเสือเต้น พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.80 จากนั้นปรับปรุงและนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. ส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (ระบบ My Office) โดยกำหนดระยะเวลาเก็บข้อมูล 30 วัน และประสานงานกับสถานศึกษาเพื่อให้ได้แบบสอบถามครบตามจำนวน

3. ติดตามและทวงถามแบบสอบถามจนได้รับกลับคืนครบจำนวน 333 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่และร้อยละ
2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม วิเคราะห์ด้วยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{Modified}) ตามแนวคิดของสุวิมล ว่องวานิช (2558) โดยใช้สูตร

$$PNI_{Modified} = (I - D) / D$$

เมื่อ

I หมายถึง ระดับสภาพที่พึงประสงค์

D หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบัน

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายและเกณฑ์การคัดเลือก

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ เป็นผู้บริหารจากสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล ผู้บริหารต้นแบบ ได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทาน เป็นโรงเรียนดีเด่น (Best Practice) ด้านการบริหาร จัดการ มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) อยู่ในระดับสูง และผ่านการรับรองการประเมิน คุณภาพมาตรฐานการศึกษารอบสี่จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การ มหาชน)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 มาใช้เป็นกรอบในการสร้างคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก
2. เสนอร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม

3. ปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือและนัดหมายวัน เวลา ในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการสังเคราะห์ วิเคราะห์ และสรุปผล เพื่อนำไปจัดลำดับและกำหนดแนวทางการพัฒนาภาวะ ผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

1.1 สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการมีกลยุทธ์นวัตกรรม (สูงสุด) รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัย ทัศน์นวัตกรรม ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ด้านการมีความกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม และ ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (ต่ำสุด)

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม (สูงสุด) รองลงมาคือ ด้านการมีกลยุทธ์นวัตกรรม ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีความกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม และ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม (ต่ำสุด)

1.3 ความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ (1) ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (2) ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม (3) ด้านการมีความกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม (4) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และ (5) ด้านการมีกลยุทธ์นวัตกรรม

เมื่อพิจารณารายด้านในเชิงสาระสำคัญ พบประเด็นเด่น ดังนี้

- ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นทุกข้อ (PNI_{modified} อยู่ในช่วง 0.27–0.44) โดยข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูง ได้แก่ การริเริ่มแนวคิด/วิธีการใหม่ การเป็นที่ปรึกษาและถ่ายทอดความรู้แก่ครู และความรับผิดชอบต่อการกิจให้สำเร็จแม้มีอุปสรรค

- ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม พบความต้องการจำเป็นทุกข้อ (PNI_{modified} อยู่ในช่วง 0.30–0.43) โดยข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูง ได้แก่ การกำกับติดตามและประเมินผลตามเป้าหมายและระยะเวลา การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และการสร้างแรงจูงใจให้ครูร่วมขับเคลื่อนวิสัยทัศน์

- ด้านการมีความกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม พบความต้องการจำเป็นทุกข้อ (PNI_{modified} อยู่ในช่วง 0.25–0.41) โดยข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูง ได้แก่ ความมุ่งมั่นต่อการกิจที่ซับซ้อน ความเพียรพยายามและอดทนต่ออุปสรรค และการตัดสินใจเชิงท้าทายในสถานการณ์เสี่ยง

- ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม พบความต้องการจำเป็นทุกข้อ (PNI_{modified} อยู่ในช่วง 0.25–0.38) โดยข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูง ได้แก่ การใช้กระบวนการวิจัย/ค้นหาแนวทางใหม่ การแสวงหาแนวคิดจากแหล่งสารสนเทศที่หลากหลาย และการเปิดใจรับฟังเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา

- ด้านการมีกลยุทธ์นวัตกรรม พบความต้องการจำเป็นทุกข้อ (PNI_{modified} อยู่ในช่วง 0.24–0.41) โดยข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูง ได้แก่ การปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์นวัตกรรม การเชื่อมโยงความรู้กับทิศทางการพัฒนานวัตกรรม และการนำผลการปฏิบัติงานมาเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสรุปได้ 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารควรศึกษาและยอมรับการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน นำข้อมูลมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ และขับเคลื่อนวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องบริบทและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

2.2 ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน สื่อสารทำความเข้าใจร่วมกัน และใช้การติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงพัฒนา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษาและมองการณ์ไกล

2.3 ด้านการมีความกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม ผู้บริหารควรวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงของกิจกรรม/โครงการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ พร้อมสร้างความเข้าใจแก่บุคลากร และร่วมกันวางมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

2.4 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ผู้บริหารควรแสวงหาความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง พัฒนาระบบการคิด และนำแนวคิด/นวัตกรรมใหม่มาวิเคราะห์สังเคราะห์ร่วมกับความรู้เดิม เพื่อสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา

2.5 ด้านการมีกลยุทธ์นวัตกรรม ผู้บริหารควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารจัดการ สนับสนุนการพัฒนาตนเองของครู และผลักดันการประยุกต์ใช้ความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีกลยุทธ์นวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ขณะที่ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษายังมุ่งเน้นการบริหารจัดการตามภารกิจและแผนงานเป็นหลัก มากกว่าการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในช่วงเร่งพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้านวิชาการตามนโยบาย ทำให้การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมยังไม่โดดเด่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของเนาวรัตน์ เยาวนาถ (2562) ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์

นวัตกรรม รองลงมาคือ ด้านการมีกลยุทธ์นวัตกรรม ขณะที่ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผลดังกล่าวสะท้อนถึงความคาดหวังของครูและบุคลากรที่ต้องการเห็นผู้บริหารมีบทบาทเชิงวิสัยทัศน์และกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม จากบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ที่มุ่งเน้นนโยบายด้านภาวะผู้นำทางวิชาการและการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล อาจทำให้การพัฒนามิติด้านความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมยังไม่เพียงพอ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของนิชาภา สุนทรไชย (2561) และเนาวรัตน์ เยาวนาถ (2562) ที่พบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก

1.3 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ผลการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) พบว่า ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในด้านการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงบันดาลใจ และการนำพาองค์กรไปสู่การปรับตัวอย่างสร้างสรรค์ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพิรณย์ จัตุรัส (2561) และ นิชาภา สุนทรไชย (2561) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมควรมุ่งเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลง การสร้างเครือข่าย และการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เน้นการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ การจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา

2. อภิปรายผลแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

จากผลการวิจัยระยะที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสามารถอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่า ผู้บริหารควรศึกษาและยอมรับการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคปัจจุบัน นำข้อมูลและองค์ความรู้มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ และขับเคลื่อนวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลการอภิปรายสอดคล้องกับศิริพร พงษ์เนตร (2564) ที่ชี้ว่าผู้บริหารควรปรับบทบาทสู่การเป็นผู้นำเชิงวิชาการและโค้ช สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับแนวคิดใหม่

2.2 ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดและขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ ใช้การประชุม การสื่อสาร และการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแพรวพรรณ เปรมลาภ (2562) ที่เน้นการอบรม การนิเทศติดตาม และการวิเคราะห์บริบทด้วย SWOT Analysis เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วม

2.3 ด้านการมีความกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม ผู้บริหารควรบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์และประเมินกิจกรรมให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบ พร้อมสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรและ

ใช้กระบวนการ PLC เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแพรวพรรณ เปรมลาภ (2562) ที่เสนอให้เสริมสร้างความรู้ด้านกฎหมายและการจัดการความเสี่ยงควบคู่กับการสนับสนุนทรัพยากร

2.4 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ผู้บริหารควรแสวงหาความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง พัฒนาระบวนการคิด และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ผลการอภิปรายสอดคล้องกับศิริพร พงษ์เนตร (2564) ที่พบว่า การเปิดพื้นที่ให้บุคลากรร่วมสร้างสรรค์ช่วยเพิ่มคุณค่าและการยอมรับนวัตกรรมในองค์กร

2.5 ด้านการมีกลยุทธ์นวัตกรรม ผู้บริหารควรบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารจัดการ ส่งเสริมการพัฒนาครู และใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงาน และการสื่อสารกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สอดคล้องกับนิชาภา สุนทรไชย (2561) ที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง จากผลการวิจัยพบว่าด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำที่สุด และมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ในลำดับสูงสุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในด้านดังกล่าวอย่างเป็นระบบ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงบันดาลใจ และการบริหารการเปลี่ยนแปลง รวมถึงส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)

1.2 การเสริมสร้างวิสัยทัศน์นวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผลการวิจัย พบว่าด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรมเป็นสภาพที่พึงประสงค์ในระดับสูงสุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้บริหารมีโอกาสดำเนินการตามแนวคิดเชิงนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนำเสนอวิสัยทัศน์นวัตกรรม และกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำ เพื่อสนับสนุนการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงของสังคม

1.3 การนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมไปใช้เชิงนโยบาย ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้จากผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวทางในการวางแผนพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอย่างยั่งยืนในสถานศึกษา

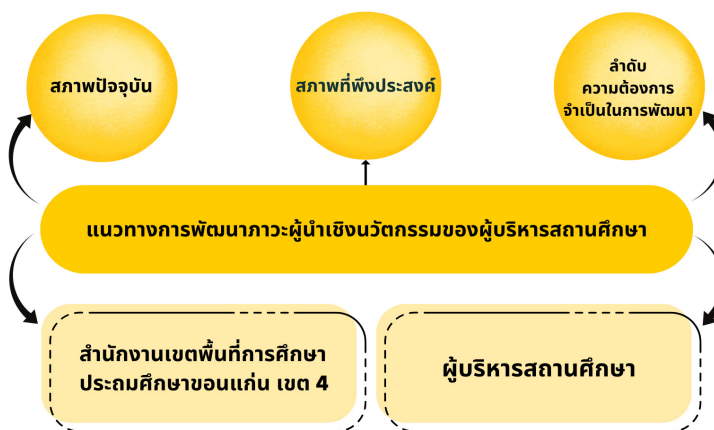
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยเชิงลึกด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงลึกมากขึ้น เนื่องจากเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำที่สุด โดยอาจดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หรือการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา

2.2 การศึกษาผลของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมต่อผลลัพธ์ทางการศึกษา ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์หรืออิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน คุณภาพการจัดการศึกษา หรือประสิทธิผลของสถานศึกษา เพื่อขยายองค์ความรู้และยืนยันผลลัพธ์ของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในเชิงประจักษ์

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งได้แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ในการนำไปใช้กำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกด้าน นอกจากนี้ ยังเป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการนำแนวทางที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาดตนเองและเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- ณิชาภา สุนทรไชย. (2561). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 9(2), 85–98.
- เนาวรัตน์ เยาวนาถ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 2. *วารสารครุศาสตร์*, 47(3), 112–126.
- พีรตนัย จัตูรัส. (2561). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐาน. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 10(1), 45–60.
- แพรวพรรณ เปรมลาภ. (2562). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2. *วารสารการบริหารและนโยบาย การศึกษา*, 11(1), 73–88.
- ศิริพร พงษ์เนตร. (2564). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 15(2), 101–117.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.